

Дроздовський Д. І.

Інститут літератури імені Т. Г. Шевченка Національної академії наук України

ДИСКУРС РЕАЛІЗМІВ ЯК МАРКЕР ПОСТПОСТМОДЕРНОСТІ: БРИТАНСЬКА ТЕОРЕТИЧНА РЕЦЕПЦІЯ РЕАЛІСТИЧНОГО ПИСЬМА В ПАРАДИГМІ ПОСТПОСТМОДЕРНІСТСЬКОГО РОМАНУ

У статті наголошено, що дослідники сучасної британської літератури актуалізують дискусію про реалізми в парадигмі британського (й почасти американського) роману. С. Влакос у розділі «Реалізми» в теоретичному компендіумі «The Routledge Companion to Twenty-First Century Literary Fiction» осмислює вектори розвитку реалізму(-ів) у площині постпостмодернізму. Дослідниця вказує на те, що однією з іманентних рис сучасних реалізмів є повернення до об'єктивованого зображення об'єктів. Феномени зовнішнього світу постають важливим чинником формування світосприйняття персонажів, а тому більше не розглядаються як другорядні об'єкти. Світ природи в романах мислиться як такий, що має власну телеологію, свої закони розвитку, які не є другорядними стосовно людини. Дослідження сучасного британського роману періоду постпостмодернізму потверджує, що в них актуалізовано осмислення явищ фізичного й математичного світів, особливості біохімічних процесів, що відбуваються в людині, набувають статусу чинника романного хронотопу, постаючи важливим елементом ідейного поля. Водночас у романах превалює вживання граматичних категорій дієслів у теперішньому часі, що наближає роман до сценарію, а отже, робить текстовим явищем, якому властивий високий ступінь візуалізації. Кінематографічність сучасних романів дає змогу розкрити комунікативну специфіку між персонажами, інтенсифікуючи сприйняття психологічних аспектів художніх творів. Теми, які торкаються питання медикалізації, розуміння природи людини й Всесвіту, актуалізують у дискурсі сучасних реалізмів натуралістичні чинники, які засвідчують, що мікросвіт, який оточує людину, стає важливим об'єктом зображення й осмислення з боку персонажів. Оповідь у романах представлена як поєднання розмислів наратора про закони макро- й мікросвіту. Іронічність стає не головним модусом зображення, а одним з елементів, натомість світогляду персонажів властивий науковий підхід до життя й прагнення з'ясувати природу законів світобудови й принципів функціонування людини, зокрема і в аспекті таких явищ, як любов, творчість, дружба, тероризм тощо.

Ключові слова: постпостмодернізм, британська теорія літератури, реалізми, онтологія, С. Алексієвич, М. Жулинський.

Постановка проблеми. Л. Гатчен (L. Hutcheon), Ф. Джеймсон (F. Jameson) та інші дослідники постмодернізму неодноразово звертали увагу світової гуманітаристики, зокрема, на кінець тієї культурно-історичного періоду (а також на пряму), провідними теоретиками якого тривалий час вони були самі. Пропоноване на заміну постмодернізму поняття «постпостмодернізм» не стало виразним ані в плані філософської основи, ані самої семантики слова.

Дж. Нілон (J. Nealon) підхопив це поняття й утвердив у теорії літератури як назву для нового періоду, який на рівні поезики й оповіді пропонує інновації, які, проте, часто залишались спекулятивними й були окреслені поверхово. Нині, коли минуло два десятиліття від міленіумної позначки,

яка, на думку західних дослідників, є вододілом (хоча й умовним), важливо повернутися до осмислення в теорії літератури меж постмодернізму та постпостмодернізму, зокрема в аспекті тих поглядів і дискурсивних зрушень, які пропонують західні теоретики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Видані у Великій Британії протягом кількох останніх років компендіуми [10; 11] теоретичної думки про літературний процес у цій країні після 2000 р. свідчать, що науковці утверджують і окреслюють систему понять, що характеризують нову соціокультурну ситуацію, яка прийшла на зміну постмодернізму. Поняття «сучасний британський роман» визначає ключовий, на думку британських теоретиків, жанр, в якому має місце

фіксація *нової чуттєвості*. Постпостмодерна чуттєвість змушує шукати відповідь на запитання про філософські пропозиції постпостмодернізму, форми репрезентації реальності (не лише в літературі, а й у теоретичних працях, як, наприклад, маніфест «Reality Hunger» («Голод реальності», (2010 р.) Д. Шілдса.

У компендіумі «The Routledge companion to twenty-first century literary fiction» [11] однією з ключових постатей, чия філософія в діалогічний спосіб представлена в сучасних культурних феноменах Великої Британії, постає І. Кант. Чимало разів у «The Routledge companion...» маємо згадки кенігсберзького філософа, чії погляди на естетику й філософію загалом мають, на думку британських теоретиків, важливе значення для окреслення філософського фундаменту постпостмодернізму. Так, С. Влакос наголошує: “Moreover in their common objection to Kant’s perspective in the Critique of Judgment (that aesthetic experience is not cognitively constitutive), they nonetheless confirmed Kant’s basic assertion of a subject-centered reality determined by cognition” [11, с. 102]. На думку дослідниці, “modernist and postmodernist poetics turn upon an aesthetic epistemology reaching back to Kant, but it is precisely this Kantian-phenomenalist or correlationist epistemology that many contemporary realist theorists are philosophers seek to escape. Indeed the implosion of literary realism is an historical symptom of the philosophical model they seek to overcome; of a flat-lining postmodernity and the disappearance of reality beyond representation and correlation” [11, с. 111].

В іншому компендіумі Единбурзького університету (Edinburgh University Press, 2017) «The contemporary British novel since 2000» [10] в розділі «Ali Smith: Strangers and Intrusions» Моніка Германа (Monica Germaná), услід за Браяном МакГейлом (Brian McHale), порушує питання про історичні межі постпостмодернізму [10, с. 99]. Це питання має особливу значущість у процесі вивчення будь-якого нового культурного явища та літературного феномена.

Важлива специфіка постпостмодернізму представлена в понятті «connectedness» («сполучаність»), що розкриває намагання британських авторів дошукатися природи зв’язків між людьми, змістом різних соціальних та інших явищ (як, наприклад, тероризм). У сучасному британському романі дедалі виразніше експлуатовано тему пошуків «онтологічної реальності». Під цим концептом розуміємо шукання в площині онтології речей і матерії, їх характеристику не з позиції

фізичних властивостей, а в аспекті того, що перебуває за межею фізичного пізнання. На думку С. Влакос, “The term’s conceptual burdens reflect its recurrent implication within broad-scale epistemological debates, and its resurgence in times of epistemological conflict. In the modern literary-aesthetic context named by Frederic Jameson, the novelty is claiming realism’s cognitive as well as aesthetic status betokened the influence of Marxist materialist and historical debate an otherwise Kantian-idealist paradigm” [11, с. 101].

У розділі «Реалізми» (зауважу, в розділі поняття «реалізм» ужито саме в множині), представленому в «The Routledge companion...», наголошено, що в сучасній літературі актуалізовано реалістичне зображення дійсності, зумовлене відходом від принципів постмодерністської гри й новим світовідчуттям, в якому вагомим є «досвід реального». “For literary postmodernists, there was no one literary truth about the world, only a multiplicity of competing visions or constructions of reality mediated by human experience and imagining. In its more skeptical moments, this commonplace of post-Kantian epistemology signaled a disavowal of rationality itself. <...>. In present culture, however, the critical or ironic ‘edge’ associated with postmodernist anti-realist techniques has fallen flat, so much so, that the devices of postmodernist anti-realism (those devices designed to shatter the realist illusion and to foreground the fictive status of the work question) are now submerged within a new and yet formally quite familiar mode of realism” [11, с. 103].

Таке світовідчуття детерміноване значною кількістю досліджень у царині фізики й астрономії, біохімії та нейронаук, що дають підстави вважати наявні нині знання про космос і людину неповними, тобто такими, що можуть бути кардинальним чином переглянуті уже в найближчі десятиліття. Проте така постановка питання не відводить письменників від реальності, а навпаки, наближає до неї. Відчуття неповноти наукових уявлень про людину й світ не заперечують потреби в науковому, фактологічно достовірному осмисленні дійсності. Ідеться лише про недосконалість наукового знання, поєднання наукового й релігійного (метафізичного) у світогляді персонажів. Те, що нині трактується як релігійне, завтра може бути підтверджене науково, якщо будуть розроблені відповідні інструменти.

Зазначена особливість виразно представлена і в слов’янському літературному процесі, в якому оприявлено, наприклад, спроби письменників гостро й критично представити тему війни, як у минулому, так і в сьогоденні.

Так, білоруська письменниця Світлана Алексієвич у книжці «Час second hand» звертається до стратегій *літератури факту*, перетворюючи простір нарації на сповіді, монологи, рефлексії персонажів, які взято з *реального* життя. Саме цінність того, що за створеним метанаративом проглядають реальні долі людей, робить письмо С. Алексієвич фактологічно точним, переконливим і автентичним. Проблема зла всередині людини й політичної системи знаходить в її прозі історичне пояснення, а саму природу людини розглянуто як амбівалентний феномен, який, бажаючи зла, може творити добро й навпаки.

У розвідці «Autobiografiction» («Автобіографічна література») зі згаданого «Routledge» компендіуму Т. Бейкер згадує естетичний маніфест «Reality Hunger» («Голод реальності») Д. Шілдса, який у 2010 р. зауважив, що сучасним читачам важливо не лише те, що в книжці є штучним, а те, що дає змогу пережити мить «автентичності» [12, с. 48]. Д. Шілдс послуговується поняттями «звільнена немистецькість» (*deliberate unartiness*), «критика як автобіографія», «розмивання будь-якої відмінності між літературою й не-літературою (мається на увазі *не художньою літературою* – Д. Д.).

Як зауважує Дж. Вуд в інтерв'ю з Ш. Геті щодо назви маніфесту Шілдса, ця назва <...> показує, що «реалізм <...> ніколи не може бути повністю «реальним»» [11, с. 48]. У будь-якому разі Т. Бейкер підсумовує, що «сучасні автори перевідкривають цінність «реального»» [11, с. 48].

Британський дослідник наводить цитату з роману Нобелівського лауреата Дж. М. Кутзі «Елізабет Костелло»: «*Реалізму ніколи не було комфортно з ідеями. А інакше й бути не може: реалізм засновано на ідеї того, що ідеї не мають автономності сутності, вони можуть існувати лише в речах*» (цитую фрагмент із роману «Елізабет Костелло» Кутзі) [11, с. 49].

Постановка завдання. Метою статті є охарактеризувати вектори теоретичної думки британських дослідників щодо осмислення дискурсу реалізму(-ів) у парадигмі постпостмодерністського роману, розкрити евристичний потенціал британської теорії реалізму(-ів) на матеріалі слов'янських (білоруських, українських) художніх творів постпостмодерністського періоду.

Виклад основного матеріалу. Наші попередні дослідження [2–5] в царині британського постпостмодерністського роману практично потвердили теоретичні міркування, експліковані у згаданих раніше компендіумах [10; 11] британ-

ської теоретичної думки. Слов'янські літератури, зокрема українська, переживають «відкриття» інтересу до реалістичного письма, яке репрезентує питома національні традиції, виявляючи загальним інтерес до того, що стосується «реального». Окремі книжки, що репрезентують сучасний літературний процес, є прикладами *метанаративів*, тобто таких текстів, в яких літературне (художнє) поєднане з автобіографічним, «реальним», причому таке поєднання дає змогу глибше сприйняти певний історичний період і його проблеми (формування й діяльність УПА, польсько-український конфлікт під час Другої світової війни тощо). Подібного принципу в організації романного метанаративу (ідеться про зіставлення таких локусів дійсності, зв'язок між якими не є чітко встановленим у реальності, про він набуває особливої виразності в художньому творі) дотримується М. Жулинський у романі «Моя Друга світова». Уже в самій назві книжки представлено поняття, яке повніше представляє образ Другої світової війни, що за радянських часів і в пострадянській період був зведений лише до образу Великої Вітчизняної війни. Крім того, йдеться про вияв суб'єктивного, індивідуального первня, оскільки представлено персональну, приватну версію Другої світової війни. Проте романному метанаративу М. Жулинського властиве залучення історичних документів і «реальних голосів». У «Моїй Другій світовій» (2016 р.) представлено тему зіткнення ідеологій на прикладі конкретних людських доль, що дає змогу побачити розбіжності між тим, як ту саму подію фіксує офіційна історія і як вона зображена в конкретному житті родини чи села.

Спільним зі стратегіями С. Алексієвич у прозі М. Жулинського є тяжіння до фактологічності, точності, автентичності, зокрема в аспекті приватної моделі історії, яка хоча й не претендує на всеохопність, проте зображує авторську концепцію, пов'язану з власним досвідом (і досвідом родини), історією рідного села, регіону (ідеться про Волинь – Рівненську й Волинську області).

В іншому романі «Акордеон» (2018 р.) М. Жулинський вдається до посилення художньої вигадки, проте історія Миколи та його батька, який опинився у США, все одно має автобіографічну основу. Послуговуючись традиціями письма М. Гоголя, стратегіями, властивими українській химерній прозі та латиноамериканському магічному реалізму, М. Жулинський створює роман-параболу (сам удаючись до жанрового визначення «майже-роман»). Проте вагомим є не те, наскільки автор відійшов від реальних подій,

а фіксація оповідачем конкретного індивідуалізованого минулого. Історія, дискурс історичної пам'яті індивідуалізується в сучасній прозі, проте нинішня література виразно представляє тенденцію до репрезентації неофіційної історії, що часто протистоїть історії офіційній, яку протягом десятиліть було конструйовано в системі «цінностей» і поглядів радянської комуністичної ідеології.

М. Жулинський і С. Алексієвич уводять у тексти позалітературні елементи, причому в білоруської авторки текст фактично і становить репрезентацію записаних інтерв'ю, які разом реалізують принцип поліфонічності, що розробив у російській літературі Ф. Достоєвський. Поліфонічність властива роману «Моя Друга світова» М. Жулинського. Поліфонічність виникає і в результаті світоглядного й оповідного зіткнення в «Акордеоні», про що свідчать різні способи бачення світу в Миколи та його батька. Перший показаний найвним, з ідеалістичним світоглядом, він радіє, що таки вдається дістатися до батька, що йому вистачило коштів на таксі тощо; натомість батько втілює світогляд, властивий «капіталістичному Заходу» і представлений через прагматичність і скептичність, за якими, проте, також криється внутрішній драматизм і щирість. Концепт правди, яка в кожного своя, реалізовано в зазначених творах на рівні світогляду персонажів і стратегій конструювання оповідей. Персонажі, які мають автобіографічну генезу, є літературним *альтер-его* або автора (М. Жулинського), або людей, котрі погодилися розповісти й записати свої історії (у книжці «Час second hand» С. Алексієвич, 2014 р.).

С. Алексієвич створює художній текст, поєднуючи журналістський підхід (техніка інтерв'ю, максимальна фіксація на учасниках розмови), подає ідеологічну версію чеченської війни, розпаду Радянського Союзу, показуючи конкретні реальні долі людей, які живуть у реальному часі, виявляючи страхи, комплекси й травми свого (радянського) часу. Проза білоруської авторки в мінімальному вияві репрезентує традиційні художні засоби, натомість часто пропонуючи фрагменти сповіді про «жорстокість», до якої може вдаватися людина. М. Жулинський більшою мірою послуговується стратегіями художньої літератури, поєднуючи іронію, дотеп, анекдоти з фактажем і реальними історіями, які дослівно чи в зміненому вигляді представив у «Моїй Другій світовій». «Акордеон», попри наявність метафізичної сюжетної лінії (пов'язаної із самим музичним інструментом), є прикладом автобіографічної літератури, в якій, як зауважує Т. Бейкер, відмін-

ність між фактичністю й художністю розчиняється й не має значення. Обидва автори, твори яких розглянуто в спільній матриці «повернення до реалізмів», виявляють позитивістську настанову в зображенні дійсності, де пережитий біль, емоції, реальні вчинки в екзистенційно складних ситуаціях тощо дають змогу реконструювати уявлення про історичний час, який досі був представлений через офіційну версію історії, яку зазначені твори подають.

У нобелівській промові, виголошеній у грудні 2019 р. у Стокгольмі, польська письменниця О. Токарчук порушила питання *реалізму* й браку терміна для позначення тієї стильової течії, що має місце в сучасній літературі. На думку письменниці, одним із найважливішим компонентів художнього твору є параболічність, що дає змогу поєднати загальне й конкретне, факт і художній вимисел. Орієнтованість на фактаж, конкретний історичний матеріал, «досвід» наратора, який вводить до тканини твору спогади, факти, листи тощо, є визначальною характеристикою сучасної літератури, на думку польської письменниці.

О. Токарчук зауважує в нобелівській промові: «Коли читач слідує за чиеюсь історією, описаною в романі, він може ототожнитись із долею персонажа і сприймати його ситуацію як свою, а в параболі він мусить повністю відмовитися від своєї окремішності й стати отим Кожним. За допомогою цієї, психологічно вимогливої процедури парабола віднаходить для різних доль спільний знаменник, універсалізує наш досвід, тож її брак є свідченням безпорадності» [9, с. 185].

Водночас польська авторка наголошує на параболічності, що передбачає філософічність і метафізику сучасного письма. Філософічність реалізована саме через зведення у творі конкретного й загального, бо в такому разі можна побачити закономірності. Динаміка зіткнень персонажів у часі дає змогу поглибити психологізм. Зрештою, для О. Токарчук характерні – важливий чинник літератури, який забезпечує здатність розповідати про складні психологічні колізії та проблеми, поглиблюючи реалізм і витворюючи в лоні цього напрямку, який виринає в різні культурно-історичні епохи й періоди, нові модифікації. Параболічність дає змогу очима наратора узагальнити, побачити, дійти певного критичного ревізювання дійсності, усвідомити ті закономірності, про які не говорять у просторі соцмереж, який, на думку письменниці, став винаходом сьогодення і його прокляттям через домінування в соцпросторі агресії і тих чинників, що її розводять, а не допомагають

дійти спільного розуміння суті явищ. Параболічність – це усвідомлення зигзагів на лінії часу, що виникли в результаті зіткнення людини й ідеології, людини й людини. З огляду на герменевтичний спосіб окреслення сучасної літератури в нобелівській промові О. Токарчук вважаю, що нині було б доцільно говорити в координатах теорії літератури про питання «параболічного реалізму».

В аспекті експлікації «параболічного реалізму» доцільно розглянути текст книжки «Бомби, границі і два праві черевички» Л. Залеської Онишкевич (2018 р.). Тип реалізму, який у цій книжці пропонує авторка, доцільно, на нашу думку, охарактеризувати як такий, що поєднує фактографічність і індивідуально-авторську позицію, настанову на відтворення артефактів доби (зокрема й через фотографії, архівні матеріали, наприклад, листи брата тощо) та осмислення історичних подій із позиції параболічного реалізму й метаісторизму. Авторка зберігає правописні особливості того часу, про який йдеться, саме для того, щоб надати оповіді автентичності, зробити її адекватним джерелом сенсів про певний час і простір, а отже, і про долю людей, мовлення яких відображено в книжці. Під поняттям «метаісторизм» розумію явлення оповідачки про історію, що на кожному конкретному етапі репрезентує більшу закономірність, побачити яку можна через зіставлення з іншими історичним часами або ж локалізаціями. Згадка про перебування брата на Курильських островах під час служби зіставлена в книжці з рішенням Рузвельта на Ялтинській конференції передати Курильські острови (крім двох найбільших) СРСР, щоб не мати конфлікту з Японією. Ситуація ідеологічних зіткнень між представниками влади й громадськості має конкретну історичну часово-просторову локалізацію в книжці (Стрий), проте те, що відбувалося на стрийських вулицях – лише конкретне в загальній системі зіткнення Людини та Ідеології, наслідком чого стало винищення єврейського населення (як і в Бабиному Яру в Києві, євреїв вивозили до Стрийського парку й закопували там).

Отже, реалістичне письмо автобіографічної книжки «Бомби, границі і два праві черевички» (нарратив може бути розглянутий як форма роману) Л. Залеської Онишкевич – це не лише констатація, не лише відтворення «реальних голосів», як у С. Алексієвич, а й наявність морально-етичних міркувань, оцінювальних суджень і спроби вивести мислення, в основі якого увага до фактів, на метарівень, тобто уявити весь масштаб катастрофи, яку можна умовно назвати апокаліпси-

сом. І в книжці маємо уже інші нарративні стратегії та манери оповіді, ніж у згаданих творах С. Алексієвич та М. Жулинського.

Реалістична стратегія суголосна тенденціям, які визначає британський теоретик літератури С. Власос (Sophie Vlasos), авторка розділу «Реалізми» [11], зауважуючи, що конкретні фактологічні вкраплення, величезна кількість дат тощо дають змогу вийти на рівень метафізичного узагальнення ситуацій, зокрема проблемних, які показують хід історії як явища телеологічного, якому притаманний певний розум, «цілепокладання». На думку дослідниці, сучасній літературі притаманний інакший спосіб репрезентації дійсності: з позиції природи, з позиції речі й об'єктів природи, які вважалися залежними від людини. Йдеться про *антропоценний* погляд на світ, який відповідає тенденції об'єктивованого погляду на онтологію світу (Object Oriented Ontology [11, с. 101]), в якому важливо зрозуміти динаміку явищ і тенденцій, які не залежать від людини й не визначаються її поглядами. На думку британських дослідників, «вісімнадцять років після публікації есею Бравна дискусії та заходи стосовно матеріальності й ролі речей тільки поглибилися» [11, с. 100]. Йдеться про вже згаданий у попередній публікації «У пошуках реальності: моделі історичної реконструкції в прозі С. Алексієвич та М. Жулинського» есеїстичний маніфест Б. Бравна «Теорія речі» («Thing Theory») 2001 р.

Оповідачка в Л. Залеської Онишкевич вдається до метафоричних узагальнень: *«Той парк, куди я водила своїх кроликів, швидко став запламований дуже темними подіями. Одного разу я бачила, як відкриті вантажівки везли до парку повно людей.*

А потім я тільки чула стріл за стрілом, за стрілом...

Дещо пізніше я дізналася, що нацисти возили жидів у той парк, з якого вони більше ніколи не вийшли...» [8, с. 52].

Стилю оповіді властива метафоричність (ця тенденція відображена зокрема і в самій назві книжки – «Бомби, границі і два праві черевички»), художність світовідчуття, оскільки описані події, згадані епізоди минулого сформували категорію життєсвіту авторки, яка описує реальні події власного минулого. Часом форма оповіді виявляє суто дитяче бачення дівчинки, засвідчуючи жіночий нарцисизм (прагнення сподобатися собі й читачеві). Це емоційно марковане письмо, в якому відстороненість межує зі щирістю, прагненням розповісти максимально чесно, щоб утривалити

родову пам'ять як частину історичного нарративу. Історії властиві риси щоденника, які доцільно узагальнити поняттям «транспарантності»: оповідачка випрозорює себе у спогадах.

Висновки і пропозиції. Репрезентація дискурсу фактів дає змогу усвідомити метарівень історичної лінії сучасного європейського (британського, українського, білоруського) роману. Представлені в річищі романістики ХХІ ст. типи реалістичного письма не заперечують наявності виходу на рівні світосприйняття в метафізику, яка уможлиблює метарівень історії й онтологічність літератури як,

зрештою, окремого типу реальності, наділеної епістемологічним і морально-етичним потенціалом. Твори сучасної літератури (зокрема С. Алексієвич і М. Жулинського) є спробою репрезентації не стільки художності, скільки пам'яті, досвіду, життєсвіту, тобто тих феноменів, що стосуються реальності як справжньої, а не вигаданої дійсності. І саме в цьому криється цінність новітньої літератури. Аналізовані тексти є формою трансляції індивідуального знання, родинних приватних історій, які довгий час залишалися поза увагою офіційного погляду на історичні проблеми.

Список літератури:

1. Алексієвич С. Час second-hand (кінець червоної людини) / пер. з рос. Л. Лисенко. Київ : Дух і Літера, 2014. 452 с.
2. Дроздовський Д. Дискурс «розуму» в британському постпостмодерністському романі: між свідомістю й фізіологією тіла. *Сучасні дослідження з іноземної філології* : збірник наукових праць. Вип. 17 / ред. кол. М. П.Фабіан (гол. ред.), С. В. Голик, О. М. Гвоздяк та ін. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2019. С. 203–211. DOI: <https://doi.org/10.24144/2617-3921.2019.17.203-211>
3. Дроздовський Д. Економічне й ідеалістичне як модуси дійсності в постпостмодерністському романі «Хмарний атлас» Д. Мітчелла: спроба марксистської критики. *Закарпатські філологічні студії*. 2019. Випуск 11. Том 2. С. 148–153. DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2019.11-2.27>
4. Дроздовський Д. Метафізичний детермінізм і постметафізичне мислення в романі «Хмарний атлас» Д. Мітчелла. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. Серія: Філологія. Том 30 (69). № 3. 2019. Частина 2. С. 160–165. DOI: <https://doi.org/10.32838/2663-6069/2019.3-2/29>
5. Дроздовський Д. Філософсько-етичні проблеми й мотивно-тематичні комплекси в романі «Амстердам» І. Мак'юена. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія «Германістика та міжкультурна комунікація». 2019. Випуск 2. С. 126–132. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2663-3426/2019-2-19>
6. Жулинський М. Акордеон: роман. Київ : Видавництво «Український пріоритет», 2018. 88 с.
7. Жулинський М. Моя Друга світова : роман-хроніка в голосах. Київ : Ярославів вал, 2016. 416 с.
8. Залеська Онишкевич Л. Бомби, границі і два праві черевички. Львів : Літопис, 2018. 260 с.
9. Токарчук О. Чутливий наратор (Нобелівська лекція) / пер. з пол. Н. Сидяченко. *Всесвіт*. 2020. № 1-2. С. 183–194.
10. The contemporary British novel since 2000; edited by James Acheson. Edinburgh : Edinburgh University Press, 2017. 214 p.
11. The Routledge companion to twenty-first century literary fiction; edited by D. O'Gorman and R. Eaglestone. London ; New York : Routledge, 2018. 474 p.

Drozdovsky D. I. THE DISCOURSE OF REALISMS AS A FEATURE OF POST-POSTMODERNITY: BRITISH THEORETICAL RECEPTION OF REALISTIC WRITING IN THE PARADIGM OF THE POST-POSTMODERN NOVEL

In the paper, it is underlined that the scholars who analyze the contemporary British literature discuss realisms as a stylistic trend in the paradigm of contemporary British (and partly American) novels. S. Vlacos in the section "Realisms" in the compendium "The Routledge Companion to Twenty-First Century Literary Fiction" has spotlighted the vectors of development of realisms in the post-postmodernism. The researcher points out that one of the inherent features of the contemporary realisms is the return to the objectified image of objects. The phenomena of the outside world are an important factor in shaping the character's worldview. Reality of nature is conceived as having its own teleology, its laws of development. The study of the contemporary (= post-postmodern) British novel confirms that such novels have actualized the phenomena of physical and mathematical realities, the peculiarities of biochemical processes that take place in human beings. These elements acquire the status of a factor of the chronotope. It is emphasized that in novels the use of grammatical categories of verbs in the present

prevails, which brings the novel closer to the script, and, therefore, makes it a textual phenomenon characterized by a high degree of visualization. The cinematography of contemporary novels makes it possible to reveal the communicative specificity between the characters, intensifying the perception of the psychological aspects of arts. The issues of medicalization, understanding of the nature of beings and the universe actualize naturalistic factors in the discourse of contemporary realities. The narrative in the novels is presented as a combination of the narrator's ideas on the laws of the macro- and micro-world, while the dialogues between the characters are intended to represent the thinking features of the contemporary human beings, who can both help in harmonization of humanity and intensifying negative processes aimed at the formation of imitation-reality, etc. Irony, moreover, is not the main mode of the reality and images, but one of the elements, instead, the character's outlook exploits a scientific approach to life and the desire to find out the laws of the universe and the principles of human life organization, including such phenomena as love, creativity, friendship, terrorism, etc.

Key words: *post-postmodernism, British theory, realisms, ontology, S. Alexievich. M. Zhulynskyi, L. Zaleska Onyshkevych.*